

rární vědy. Také si organizačně vypomáháme v souvislosti s naším členstvím v národních vědeckých společnostech – v Petruskově případě v Polské sociologické společnosti, v mém případě v Masarykově české sociologické společnosti. Povaha našich vzájemných vztahů se změnila a už dávno překročila rovinu čistě formální vědecké spolupráce. Avšak téma, co pro mne znamená přátelství Miloslava Petruska, už nepatří do tohoto textu.

Jarosław Kilias

Literatura

- Kilias, Jarosław. 2000. *Narodowość jako problem naukowy. Naród w socjologii czeskiej okresu międzywojennego*. Warszawa: Scholar.
- Kilias, Jarosław. 2001. „Okno na świat’ (Socjologia w Polsce i Czechosłowacji przed rokiem 1968).“ *Mysł Socjaldemokratyczna* 2001 (2): 99–105.
- Kilias, Jarosław. 2004. *Wspólnota abstrakcyjna. Zarys socjologii narodu*. Warszawa: IFiS PAN.
- Mucha, Janusz, Mike F. Keen (eds.). 1995. *Socjologia Europy Środkowo-Wschodniej 1956–1990*. Warszawa: IFiS PAN.
- Petrusek, Miloslav. 1996a. „Nejen o dvou polských vědeckých konferencích.“ *Sociologický časopis* 32 (1): 113–116.
- Petrusek, Miloslav. 1996b. „Janusz Mucha, Mike F. Keen (eds.): Socjologia Europy Środkowo-Wschodniej 1956–1990.“ *Sociologický časopis* 32 (1): 97–99.
- Petrusek, Miloslav. 2004. „Socjologia w Republice Czeskiej po roku 1989.“ Pp. 127–141 in Janusz Mucha, Mike F. Keen (eds.). *Pierwsze lata suwerenności. Socjologia Europy Środkowo-Wschodniej o krajach tego regionu*. Warszawa: IFiS PAN.
- Winclawski, Włodzimierz. 1991. *Lud, naród, socjologia. Studium o genezie socjologii słowackiej*. Toruń: Uniwersytet Mikołaja Kopernika.

Gentleman, jakých je málo

„Není boha mimo Boha, ale Petrusek je Petrusek.“ Takto zakončil své vystoupení jeden z účastníků konference, která se uskutečnila na Univerzitě Karlově v Praze 13. října 2006 při příležitosti 70. narozenin profesora Miloslava Petruska. Konferenci uspořádal Institut sociologických studií Fakulty sociálních věd a katedra sociologie Filozofické fakulty UK.

Sám jubilant zvolil za téma jednání „Chaos a řád ve společnosti a v sociologii“. Pozvánky uváděly pouze tolik, že je třeba se vystříhat chvalozpěvů na oslavence. To ostatní bylo ponecháno na přednášejících, mezi kterými profesor Petrusek chtěl vidět (a slyšet) své přátele, kolegy, bývalé studenty a spolupracovníky.

Neskrývám, že jsem se cítila vyznamenána a poctěna tím, že jsem byla také zahrnuta do této společnosti. Nikdy dříve jsem neměla odvahu si pomyslet, že se

mohu nacházet na seznamu přátel profesora Petruska. Jistě, známe se již řadu let (ani jeden z nás si však přesně nevzpomíná, odkdy). Já se domnívám, že jsem Milana Petruska poznala na konferenci „Paměť, místo, přítomnost“, konané v roce 1995 v Lublinu, jejímiž hlavními postavami byli sociolog prof. Zygmunt Bauman a již nežijící estetik prof. Stefan Morawski, v té době mezi polskou filozofickou mládeží dvě velké autority. Milan Petruska však tvrdí, že jsme se poprvé setkali na mé katedře sociologie vědění, která se kdysi nacházela v budově tzv. Staré fyziky v sousedství katedry hyperjemných interakcí. Mým návštěvám se tento název zdál nesmírně zábavný, pro mě byl výzvou a závazkem k tomu, abych sama takové interakce vyhledávala a snažila se na ně přiměřeně odpovídat.

Měla jsem a mám při tom velké štěstí, což dokládá tento příklad: jistého dne kolem oběda mne v mém kabinetu navštívili dva mimořádně atraktivní pánové profesori. Jedním z nich byl Milan Petruska z Prahy, druhým jeho přítel Nikolaj Petrovič Narbut z Moskvy. Jak se ukázalo, oba mi přišli splnit jedno přání: přivezli s sebou sborník článků zachycujících stav nejnovější ruské filosofie a sociologie. Již několik let jsem redaktorkou polského vědeckého časopisu *Colloquia Communia*, který v 70. letech minulého století založili varšavští studenti sociologie sdružení v Klubu Otryt. Název klubu pochází od hory stejného jména v polských Bieszczadech, na jejíž vrcholku mládež vlastníma rukama vybudovala Chatu sociologů (nedávno vyhořela, ale její původní stavitelé, v současnosti většinou profesori sociologie, získali prostředky na její rekonstrukci, a dnes je již zase opravená). K budovatelům chaty jsem tehdy nepatřila, ale protože jsem byla pověřena funkcí šéfredaktorky zmíněného časopisu, stala jsem se dědičkou jejich tradice „společných rozmluv“. Napadlo mne, že v nové situaci, která se vytvořila díky všem našim „táborovým“ sametovým revolucím, by bylo dobré lépe se seznámit s novými sousedy. Polsko sice své hranice nezměnilo, ale změnili se právě jeho sousedé. Dříve jimi byly Sovětský svaz, Československo a Německá demokratická republika. Nyní jsme – bez vítězství a dokonce bez jakéhokoli našeho přispění – získali sousedy nové: Rusko, Bělorusko, Ukrajinu, Litvu, Česko, Slovensko a Německo. Jaké bohatství a jak málo je přítom známe! V průběhu rozpadu bývalého „socialistického tábora“ jsme získali darem nové (nebo vlastně staré?) sousedy, u nichž se děly a stále dějí neobvyklé věci. Změny zřízení, stran a vlád, vyhlášení nových hlavních měst, nových státních (a také konferenčních jazyků), nových názvů měst a vesnic... A především – obrovské společenské přeměny. Všeobecný proces demokratizace – který byl chtěným a vytouženým výsledkem oněch mírných revolucí – doprovázejí obtíže a problémy naprosto nepředvídané a nechtěné: nezaměstnanost, vznik oblastí nedostatku, nebo přímo chudoby, a na druhé straně obrovského bohatství a třídy nových „oligarchů“, emigrace za výdělkem na Západ, vstupu jednotlivých zemí do Evropské unie a ... ve výčtu by se dalo ještě dlouho pokračovat.

Získala jsem pocit, že se všichni musíme znovu poznat, tím spíše, že dřívější věda o bývalých „přátelích Sovětského svazu“ byla svazována a falšována podle potřeb ideologie a propagandy. Když se zhroutily zdi a ploty z ostatného drátu, ukázalo se, že se skoro vůbec neznáme. Neznáme své sousedy a my, Poláci, dokonce ani

samy sebe, ježto pokaždé po roce 1989 byly výsledky prezidentských voleb pro voliče (a občas i pro zvolené) překvapením. V souvislosti s tím jsme se v redakci rozhodli postupně žádat naše kolegy ze sousedních zemí, aby na stránkách *Colloquia Communia* představili vše, co sami považují za nejzajímavější a nejdůležitější výsledky filozofie a společenských věd ve své zemi. Vzniklo tak už ukrajinské, slovenské a litevské číslo. Profesor Petrussek mi v osobě svého přítele profesora Narbuta přivezl číslo ruské. Kvůli různým komplikacím (zejména finančním, ač všichni překladatelé pracovali zdarma) se příprava tohoto čísla velmi protáhla. Nakonec však vyšlo a přinejmenším v Polsku se těší velkému zájmu, ostatně podobně jako dějiny „stříbrného věku“ ruské filosofie – v mém ústavu na toto téma vzniklo několik doktorských a habilitačních prací.

Udivovalo mne, že profesor Petrussek neusiloval o to, aby se v Polsku nejdříve představili čeští vědci, ale „dal přednost“ svým ruským kolegům. Teď, kdy jsem se po dobu několika dní pohybovala v jeho blízkosti, mne to již nezaráží. Všimla jsem si totiž během oslav jeho narozenin, že to je člověk neobyčejně velkorysý. Nechci říci „skromný“, protože tato vlastnost jde ruku v ruce s neznalostí skutečné vlastní hodnoty. Pan profesor svou hodnotu zná, jak se ukázalo během milého oběda na druhý den po oslavě; ještě lépe ji znají jeho čeští žáci a přátelé, kteří to prokázali tím, že se postavili do dlouhé klikaté fronty, aby mu na oslavě složili gratulaci. S dárky, květinami a také... malými dětmi. Svědčila o ní také velmi početná přítomnost studentů na celé konferenci, pro které se nedostávalo židlí, a tak museli sedět na parapetech nebo dokonce na podlaze. Po obědě byli také pozváni na večerní banket, což se při takových příležitostech na jiných vysokých školách většinou nečiní.

O všech zásluhách profesora Petruska jistě podrobněji napíší jeho žáci. Já ze svého vzdáleného (třebaže srdcem blízkého) stanoviska chci říci pouze tolik, co znám z vlastní zkušenosti. Milan Petrussek patří k velkým znalcům polské sociologie, stejně tak nejnovější jako klasické. Obzvláště si oblíbil tvorbu Zygmunta Baumana, již v České republice popularizuje překlady a komentáři. Mimochodem, právě díky jeho péči udělil Václav Havel prof. Baumanovi cenu. Polákům lze závidět vynikajícího myslitele, Čechům zase skvělého prezidenta, který píše a také čte jiné!

Vedle živých kontaktů s polskými sociology (o nichž zde píše Jarosław Kilias), se profesor Petrussek již řadu let účastní polského filozofického života. Systematicky navštěvuje konferenci filozofů slovanských zemí, která se z iniciativy prof. Andrzeje Zachariasze téměř každý rok koná na univerzitě v polském městě Rzeszów. Protože se na každém z těchto setkání pořizuje „rodinná fotografie“, postava Milana Petruska mne každý den doprovází na snímcích visících nad mým psacím stolem. Se závistí pozoruji, že pan profesor – na rozdíl ode mne – nestárne. Stále ta stejná vysoká, přímá a štíhlá postava se šedými (jistě na šedo nabarvenými) vousy. S milým, leč poněkud ironickým úsměvem...

Z přednášek, které pronesl na rzeszowské konferenci, vyplývá, že Milan Petrussek není jen sociologem a historikem sociologie, ale také filozofem a historikem umění. Ale především to je gentleman, což dnes vlastně není tak častý jev ani v akademických kruzích.

Přátelé, vedení Karlovy univerzity a pracovníci katedry o přestávce mezi bloky konference vysadili na počest profesora Milana Petruska strom. Platan. Studenti mu možná budou říkat Milanův platan. Budou si pod ním domlouvat dostaveníčka, opakovat látku před zkouškou a číst Petruskovy učebnice.

Profesor Petrussek JE. Odteď již ve dvou osobách.

Jadwiga Mizińska

P.S.: Vznikne i české číslo *Colloquia Communia*. Domluvili jsme se na něm během oběda v kouzelné restauraci Podskalská celnice u Vltavy. Mohu-li ocitovat z pozvánky, „komunikačními jazyky“ byly čeština, francouzština, polština, ruština a slovenština (se zajištěným překladem). Jak se ukázalo, tlumočení nebylo nutné. Všichni jsme výborně rozuměli přípitkům a potom také jeden druhému v delších rozhovorech. Je mou velkou nadějí, že to je skutečný začátek „společných rozprav“ sociologů, filozofů a obecněji všech humanitních vědců našich sousedních zemí.

Závěrem chci vyjádřit všem, kterých se to týká, nejhlubší poděkování jménem svým i jménem své kolegyně z Kielc dr. Moniky Kardaczyńskiej za pozvání na oslavy jubilea prof. Milana Petruska, za srdečnou pohostinnost a možnost nechat se nadchnout zlatým polským podzimem – ve zlaté Praze. Obzvláště zavázány jsme jubilantovi, jeho manželce dr. Aleně Miltové a také půvabné studentce sociologie Kateřině Srbkové a její mamince, která nám ukázala polskou sekci Národní knihovny a věnovala vstupenky na koncert.

Miloslav Petrussek a ruská sociologie

Psal se rok 1975. Byl jsem tehdy studentem Filosofické fakulty Lomonosovovy moskevské státní univerzity a poprvé se mi podařilo se skupinou spolužáků vycestovat do zahraničí – do Československa. Pobyli jsme v Bratislavě a v Praze a tehdy jsem se seznámil s Miloslavem Petruskem, který byl asistentem na Karlově univerzitě a zástupcem vedoucí české studentské skupiny, která odjela po naší návštěvě na krátký pobyt do Moskvy, Minsku a Leningradu. Nebylo to více než dvacet dní, co jsme spolu prožili. Ale již tehdy mě Milan udivil mimořádnou erudicí, pozoruhodným zájmem stále něco nového poznávat, jakousi zvláštní, jen jemu vlastní, specifickou inteligencí. A pokud jde o mě – já jsem zase jej poněkud udivil tím, že jsem leccos znal z nejnovějších československých dějin, včetně jmen několika tehdy již „neoficiálních“ sociologů.

Nechce se tomu ani věřit, ale uplynulo celých třicet let od chvíle, kdy jsme se poprvé setkali a naše známost přerostla v přátelské a potom – snad to mohu tak říci – osobně vřelé vztahy. Psali jsme si, telefonovali, dost často jsme se setkávali i osobně, pokud to jen trochu šlo.